

351.854 : 351.83/.84 : 331.25 : 7.071 : 7/8 (0:303)

351.854
juli 197

91-497

M91-543

Boekmanstichting-Bibliotheek
Herengracht 415 - 1017 BP Amsterdam
Tel. 243739

PENSIOEN VOOR KUNSTENAARS

Moet er geijverd worden voor een bedrijfspensioenfonds
voor de gehele kunstwereld?

INHOUD

	pag.
Inleiding	1
Hoofdstuk I : Het Pensioenvraagstuk	3
Hoofdstuk II: Pensioen voor Kunstenaars	10
Samenvatting	21
Geraadpleegde literatuur	22
Bijlagen : 5	

BOEKMAN*stichting*

Studiecentrum voor kunst, cultuur en beleid

Herengracht 415
1017 BP Amsterdam
telefoon bibliotheek 020-624 37 39
fax 020 - 638 52 39
e-mail bibliotheek@boekman.nl
internet www.boekman.nl

De uitleentermijn bedraagt 4 weken. Verlenging met 4 weken is mogelijk, tenzij de publicatie inmiddels is gereserveerd.

De uitleentermijn is verstreken op:

10 JUL 2008

10 JUL 2008
1017 BP AMSTERDAM
BOEKMANSTICHTING

INLEIDING

Het probleem van de pensioenvoorziening is in de kunstwereld een regelmatig opduikende zaak.

Direkte aanleiding voor het hierna volgende verhaal, is een plan van de heer André Jurres, directeur van Donemus, om oudere componisten een toelage of eregeld te verlenen.

De Amsterdamse Kunstraad zowel als de Raad voor de Kunst scharen zich achter dit plan, met dien verstande dat het dan een landelijk fonds moet worden, ter leniging van financiële noden van alle behoeftige oude kunstenaars.*)

Zo zijn er in de loop der jaren vele plannen geweest. Dit roept de gedachte op dat het iets typisch voor de kunstwereld is. Niets is minder waar. Overal in onze maatschappij vinden we sinds het begin van deze eeuw een zoeken naar mogelijkheden de mens, na het uittreden uit het arbeidsproces, voldoende middelen in handen te geven om materieel onbezorgd van de verworven vrije tijd te genieten.

Dit wil echter niet zeggen, dat men zich in de kunstwereld dan niet meer met het scheppen van deze vorm van sociale zekerheid moet bezighouden.

Met de verwijzing naar het algemene karakter van een probleem zijn we er niet. **) De koe moet bij de hoorns gevat.

De probleemstelling daarvoor is de volgende:

Moet er geijverd worden voor een bedrijfspensioenfonds voor de gehele kunstwereld? ***)

Het doel van het onderzoekje was binnen niet al te lange tijd (⁺ drie maanden) een beetje gesystematiseerd de argumenten en mogelijkheden voor te leggen.

---

*) Raad voor de Kunst, 's-Gravenhage 5 oktober 1973, nr. AZ-73.298/

***) Het is vaak de doodoener geweest om pensioenplannen vanuit CRM af te handelen. Zie o.a. brief van S.G. Schölvink, dossier R. v.d. Kunst Toonkunst/Pensionering 1962/ (-54.187 08.743)

***) Notitie van mr. R. Hotke, d.d. 10 oktober 1973

Zoals hierna zal blijken is dat niet voldoende gebleken. Eerlijk gesproken, ik heb het onderschat. Wil je tot een redelijk overzichtelijk beeld komen, dan moeten zoveel kleine gegevens her en der vandaan gehaald worden, dat je daar na drie maanden pas ongeveer op een derde mee bent gevorderd. Tenminste dat is gebleken.

Toch biedt dit verhaal voordelen. Waar we op z'n minst in geslaagd hopen te zijn, is een indruk te geven waar het pensioenvraagstuk voor kunstenaars staat binnen het immense totale pensioenvraagstuk in ons land.

Is er a.d.h.v. deze uitleg behoefte aan meer detaillering met name over de opeenhoping van fondjes, regelingen, maatregelen en verenigingen, die speciaal op het gebied v.d. Kunst zich met pensioenvoorzieningen of leniging van nood bezighouden, dan zal er een nader onderzoek moeten starten.

Het hiervolgende zou dan als een soort proefonderzoek kunnen gelden.

In ieder geval willen we het volgende als de finish van een étape beschouwen. Een étape van een geweldige "Tour de la Pension des Artistes", waarover Kunsten nog moet belissen of ze hem helemaal uit wil rijden.

HOOFDSTUK I: Het Pensioenvraagstuk

Wat is pensioen? Ogenschijnlijk een eenvoudige vraag. Maar elk antwoord dat verder gaat dan: periodieke uitkering na een bepaalde leeftijd (ouderdomspensioen), ongeval (invaliditeitspensioen) of overlijden (weduwe- en wezenpensioen) roept problemen op, die zich niet met een enkel antwoord laten afkopen.

Ten eerste: Wat is het wezen van het pensioen? Is zij een recht of een gunst? Waar is zij op gebaseerd? Hoever grijpt de Overheid in?

Ten tweede: Hoe ziet het huidige systeem van pensioenvoorzieningen in Nederland eruit?

Ten derde: Wat zijn de gebreken? Wat zijn de knelpunten van het systeem? Waarom zijn zij, die in loondienst werken, beter af dan zelfstandigen?

De omschrijving van het begrip "pensioen" is sterk historisch gebonden. Wat nu op z'n minst een zekere vanzelfsprekendheid heeft, was rond 1800 iets bijzonders, en tot in het eind van de 19e eeuw nog niet meer dan een vorm van liefdadigheid of patriarchale bezorgdheid van werkgevers, hoe gek ons dat nu ook in de oren klinkt. Zelfs het van staatswege toegekende pensioen aan ambtenaren, dat in 1846 al wettelijk geregeld was, werd door de Kamerleden toentertijd beschouwd als een "louter op morele overwegingen gebaseerde liberaliteit van de overheid, waaraan zij in het beste geval hun medewerking niet meenden te moeten onthouden".*)

Het was een meevallertje, als je het kreeg. Van recht was geen sprake.

Particuliere ondernemers deden het tot eind 1800 nog zelfs zonder elke regeling. Ze deelden maar wat uit, als ze dat al deden.

Zo is het echter niet gebleven.

In onze huidige tijd kunnen we het pensioen niet meer zien als iets wat de stempel draagt van armenzorg of gunstbetoon of als iets "toevallig als zodanig geregeld".

Het is meer en meer in de rechtsfeer beland. De vraag is: met wat voor reden?

---

*) Wiarda, Dr. Mr. N.H. en Mr. J.C.C. de Pree, Algemene Burgerlijke Pensioenwet, Alphen a/d Rijn, 1966, Band 1 - II - 1.

Na een met de nodige artikelen en jurisprudentie gelardeerde beschouwing, komt Wiarda tot de conclusie, dat de algemene rechtsgrond voor het pensioen tweeledig van aard is.

Zij is zowel gelegen in de verrichte arbeid als in het verzorgingsbeginsel van onze huidige samenleving. *)

Enerzijds zegt men "hij heeft ervoor gewerkt". In deze redenatie moet de uitkering dan ook een relatie vertonen met de aard en omvang van de gedane arbeid.

Anderzijds zegt men, verzorging moet er zijn, los van de geleverde arbeidsprestatie. Het pensioen is één van de bouwstenen voor de sociale zekerheid, en daarmee een sociaal grondrecht van onze samenleving. **)

Een en ander is voldoende reden om pensioenvoorzieningen zoveel mogelijk wettelijk te garanderen.

Wetten

De belangrijkste wetten op dit gebied zijn:

1. Pensioen- en spaarfondswet, 15 mei 1952 (voor het laatst gewijzigd in december 1972).
2. Wet betreffende verplichte deelneming in een bedrijfs-pensioenfonds, 17 maart 1949 (laatste wijziging 29 juni 1972).
3. Algemene Ouderdomswet (A.O.W.) 1957
4. Algemene Weduwen- en Wezenwet (A.W.W.) 1959
5. Wet betreffende verplichte deelneming in een beroeps-pensioenregeling 29 juni 1972

De eerste wet bepaalt, dat de reglementen en statuten van een pensioenfonds ter goedkeuring aan de Minister van Sociale Zaken moeten worden voorgelegd. Daarbij geeft ze aan waar zo'n fonds op z'n minst aan moet voldoen.

---

*) Wiarda, t.a.p. II-9

**) Andere zijn b.v. het minimumloon, ziekte- en ongevallenverzekering en een betrekkelijk hoge mate van werkgelegenheid. Vgl. F. van Heek, "Verzorgingsstaat en sociologie", Leiden 1972 p. 6.

Als fondsen worden onderscheiden:

- a. bedrijfspensioenfondsen
- b. ondernemingspensioenfondsen
- c. ondernemingsspaarfondsen *)

Verder bepaalt zij dat zgn. rechtstreekse verzekeringen (d.w.z. niet via een fonds) moeten worden ondergebracht bij erkende levensverzekeringsmaatschappijen.

De wetten 2 en 5 zijn pogingen tot vergroting van de kracht van verschillende fondsen. De idee van deze twee wetten is, dat mensen in een bepaalde bedrijfstak (wet 2) of met een bepaald beroep (b.v. arts, wet 5) verplicht kunnen worden van een bestaande pensioenregeling gebruik te maken en niet weer b.v. met een nieuwe beginnen. We moeten niet vergeten, dat hoe groter een fonds is, d.w.z. hoe meer deelnemers, des gespreider is het risico en des goedkoper is de verzekering. Op een aantal andere voordelen komen we zo dadelijk (zie p.7) .

De wetten 3 en 4 zijn de zgn. volksverzekeringswetten. Het idee van de verzorgingsstaat komt hierin sterk tot uitdrukking: zonder aanzien des persoons wordt aan iedere ingezetene een basispensioen uitgekeerd.

Bij invoering van deze voorzieningen, is de volgende situatie ontstaan:

A.O.W. en A.W.W. vormen de bodemvoorziening terwijl de persoonlijke pensioensverzekering en/of het bedrijfs-, beroeps- of ondernemingspensioenfonds een aanvullende taak is toebedeeld.

Dit is in grote lijnen de opbouw van het gehele stelsel van pensioenverzekeringen.

Het vervelende, maar o zo menselijke, is echter, dat dit stelsel een aantal belangrijke gebreken heeft. Alle activiteiten op het gebied van het pensioen staan in het teken van het zoveel mogelijk wegnemen van die lacunes. **)

---

*) a en b zijn het meest belangrijk, zie bijlage 1

***) We denken b.v. aan de adviezen van de commissie Pensioenen van de Stichting van de Arbeid (Interimrapporten in 1971 en 1974).

Laten we eerst het meest eenvoudige eruit halen. Dit is de A.O.W. en A.W.W.

In principe moet iedereen tussen 15 en 65 jaar premie betalen, naar rato van zijn inkomen. In de kern leveren deze verzekeringen niet zoveel problemen op. De grootste vraag bij de A.O.W. is de hoogte van de uitkering. Die is tegenwoordig om en nabij de f9.300,-- per jaar voor gehuwden. Daarmee is de A.O.W.-premie omhoog moeten gaan tot 10,8%.

Een leemte in de volksverzekeringen is een Volksverzekering Arbeidsongeschiktheid, (V.A.O.) (zie definiëring van pensioen aan het begin van dit hoofdstuk, na ouderdoms- en weduwen- en wezenpensioen is arbeidsongeschiktheid de derde component).

Op het moment zijn alleen loontrekkenden verplicht verzekerd tegen inkomensderving als gevolg van langdurige (langer dan 6 maanden) arbeidsongeschiktheid. Zelfstandigen moeten het zelf maar uitzoeken. Wel staat er een wetsontwerp voor zo'n volksverzekering op het punt om ingediend te worden.

Het is in dit geval overigens de vraag of van "volks"verzekering mag worden gesproken, aangezien de huisvrouwen (bijna de helft van de arbeidende bevolking) uit de boot vallen. *) De premie zou er te hoog voor moeten worden.

Hier zien we al het eerste voorbeeld van het logische, maar ook chronische knelpunt van alle sociale verzekeringen, dus ook van de pensioenverzekeringen: je kunt wel prachtige uitkeringen regelen, maar de centen, netter gezegd, de premies, zullen toch ergens gevangen moeten worden. En op een gegeven ogenblik is de kip kaal en de portemonnaie leeg. **)

---

*) vgl. drs. M. Bruyn-Hundt, "Is de V.A.O. een volksverzekering"? E.S.B., 22 mei 1974, nr. 2952, pp 439-441; Halberstadt acht invoering in 1975 en 1976 niet haalbaar (NCR/Ha. 26 juni 1974)

***) In Nederland is het geheel van "sociale kosten" (premie's) het hoogst van Europa: + 20% van het internationaal inkomen, vgl. Sociale Rekeningen, Bureau voor statistiek der Europese Gemeenschappen. Als we dan bovendien nog weten dat meer dan 30% naar de belasting gaat, dan leert het rekensommetje dat de Nederlander gemiddeld maar zo'n 45 cent van z'n verdiende guldentje zelf mag besteden. De verzorgingsstaat "in a nutshell". En het houdt nog niet op. Halberstadt waarschuwt voor een desastreuze ontwikkeling van de sociale premiedruk. (zie vorige noot)

Weten we bij volksverzekeringen nog, dat iedereen premie moet betalen, en wordt daardoor het verzamelen der gelden mogelijk gemaakt tegelijk met het innen van inkomstenbelasting, bij de pensioenfondsen en rechtstreekse pensioenverzekeringen wordt dit ingewikkelder. (de wetten 1, 2 en 5, zie pag. 4)

In 1971 bestonden er:

- 86   bedrijfspensioenfondsen
- 1.366   ondernemingspensioenfondsen
- ⁺18.000   collectieve polissen bij particuliere verzekeringsbedrijven. (dit zijn de polissen, waarin de zgn. rechtstreekse pensioenverzekeringen zijn ondergebracht).

Belangrijkste nadelen van pensioenfondsen en collectieve polissen t.o.v. volksverzekeringen

1. Lagere uitkeringen

Anders dan bij A.O.W. en A.W.W., kunnen de deelnemers niet anders verzekerd worden, dan via het kapitaaldekkingsstelsel. *) Dit heeft vnl. te maken met het aantal deelnemers. **)

Het leidt ertoe, dat

- a. in tegenstelling tot bij A.O.W. en A.W.W., oudere verzekerden raars (d.w.z. mensen die al vlak tegen hun pensioen zaten toen met de pensioenverzekering werd begonnen en derhalve tot hun 65ste maar weinig premie hebben betaald) niet het volle pensioen krijgen, maar slechts een klein stukje. Nl. voorzover ze dat nog hebben kunnen "opbouwen", zoals dat heet.
- b. het zeer lastig is de uitkeringen "waardevast" te maken, laat staan "welvaartsvast". ***)

---

*) Art. 13 Pensioen & Sp.fondsenwet.

Kapitaaldekkingsstelsel: de premies van iedere deelnemer worden belegd zodanig, dat hij op elk moment, als hij maar aan de voorwaarden voldoet, aanspraak kan maken op een vastgelegde periodieke uitkering uit z'n opgestapelde vermogen.

Het wordt geplaatst tegenover het:

Omslagstelsel: som van de premies in 1 jaar = som van de uitkeringen in dat jaar (gehanteerd bij A.O.W. en A.W.W.).

**) Een andere overweging is van macro-economische aard: Handhaving van een zeker niveau van spaargelden, of zoals dat in vaktermen heet: handhaving van een verantwoorde nationale spaarquote.

***) waardevast = gelijk oplopend met de prijzen
welvaartsvast = gelijk oplopend met de lonen

Pas wanneer het aantal deelnemers stijgt boven een behoorlijk groot aantal (ruw gezegd > 0,5 mln.) raakt het risico zo gespreid, dat zgn. "omslagelementen" kunnen worden ingebouwd. En pas naarmate meer omslagelementen aanwezig zijn, is een hogere uitkering mogelijk

Het Algemeen Burgerlijk Pensioenfonds (A.B.P.) is een fonds dat daartoe in staat is *), maar omvat dan ook zo'n 750.000 deelnemers.

Alleen wanneer de groep deelnemers groot is kan dit nadeel t.o.v. volksverzekeringen dus redelijk opgevangen worden. Werknemers in een bepaalde bedrijfstak (waardoor zij in vergelijkbare omstandigheden verkeren) kunnen zo'n grote groep vormen. De inning wordt de verzekeringsmaatschappij dan bovendien makkelijk gemaakt, doordat ^{de} mij. die vangt bij de werkgevers: veel premies in één klap, in C.A.O.'s vastgelegd, en de werkgever betaalt het belangrijkste gedeelte zelf. Zelfstandigen heffen dit nadeel veel moeilijker op. Zij zijn minder georganiseerd en minder groot in aantal binnen vergelijkbare omstandigheden. Daar komt voor de zelfstandigen nog bij, dat al zouden ze in één fonds gaan, dan moet de verzekeringsmaatschappij nog maar zien dat zij haar centen binnen krijgt. Kortom het is voor zo'n maatschappij onaantrekkelijk en dat heeft z'n weerslag in de verzekeringsvoorwaarden: relatief lage uitkeringen (c.q. relatief hoge premies) **).

2. Belemmering van arbeidsmobiliteit

Het overstappen van de ene baan naar de andere is niet aantrekkelijk, als daarmee ook van pensioenfonds moet worden veranderd. Er ontstaat dan nl. door de zgn. "breuk in de pensioenopbouw" een pensioenverlies, dat nogal rigoreus kan zijn (zie bijlage 2). Bij verzekering in een ondernemingspensioenfonds doet zich dit al voor bij verandering van onderneming; bij een bedrijfspensioenfonds bij verandering van bedrijfstak, etc. Hoe kleiner het pensioenfonds hoe kleiner de bewegingsvrijheid.

---

*) Zie Samson I, IV-25, laatste alinea.

***) Om enig idee te krijgen: de Premie van het A.B.P. bedraagt 24% van het loon. Daarvan betaalt de werkgever (overheid) 24-11,7 = 12,3% (art.C.7) De zelfstandige zou derhalve, om tot dezelfde resultaten te kunnen komen, meer dan 24% van z'n inkomen alleen voor een pensioen moeten afdragen. Speciaal voor de kleinen is dat vaak een onmogelijke belasting.

Om aan deze nadelen het hoofd te bieden, is van het begin af aan geprobeerd de pensioenfondsen zoveel mogelijk te concentreren. In dat licht moeten we de wet op de verplichte deelneming in bedrijfs-pensioenfondsen zien. (wet 2, p.2)

Net zoals de wet op de verplichte deelneming in een beroepspensioenregeling, die pensioenfondsen van vrije beroepen, die niet in een bedrijfstak vallen, sterk wil maken. (wet 5, p. 2)

Maar daarmee zijn we er nog niet.

Zo is een aanvullende pensioenverzekering ^{alleen} nog steeds niet verplicht.

Als men een pensioenverzekering ^F wil aangaan dan moet die verzekering aan wettelijke voorschriften voldoen en dan moet men in bepaalde gevallen zich verzekeren via een reeds bestaande regeling.

Dat wel. Maar ^Lhet is nog steeds vrij òf je zo'n verzekering aangaat. Je kunt het ook laten. En dat doen er dan ook nog velen.

Speciaal zelfstandigen. En je kunt er ook pas later aan denken of laat een goede regeling hebben gekregen. Dan wordt het moeilijk nog hetzelfde pensioen bij elkaar te sparen.

De oogmerken van de huidige activiteiten ter verbetering van de pensioenvoorzieningen zijn daarom *)

1. een verplicht pensioen ^(voor loontrekkenden in)
2. het bijeenvegen van de bestaande bedrijfspensioenfondsen in een kleiner aantal
3. uniforme ouderdomsuitkering i.d.z.v. 70% van het laatstgenoten inkomen, waardevast.

Helaas heeft dit alleen nog maar betrekking op loontrekkenden en zelfstandigen die in de bedrijfspensioenfondsen zijn opgenomen. **) Zelfstandigen, die daar buiten vallen, worden voorlopig ook nog maar uit de plannen gelaten. Andermaal een achterstelling van deze eenzamen.

---

*) Zie de adviezen van de Commissie Pensioenen van de Stichting van de Arbeid.

**) Dat kan, zie de definitie van een bedrijfspensioenfonds.

HOOFDSTUK II: Pensioen voor Kunstenaars *)

Slechts tegen de achtergrond van dit algemene vraagstuk kunnen we de pensioenvoorziening van de kunstenaar helder afgetekend zien. Welke voorzieningen hebben zij, of kunnen zij hebben?

A. Basis Pensioenvoorziening (volksverzekering)

Zoals elke Nederlander heeft de kunstenaar recht op A.O.W. en A.W.W.-uitkering, als hij maar 65 jaar is, weduwe of weduwnaar, etc. Dit is tegenwoordig, zo zagen wij in Hoofdstuk I, al om en nabij de f 9.300 per jaar voor gehuwden en f 6.600 voor ongetrouwden.

B. Aanvullende pensioenvoorziening

Voor wat betreft de aanvullende pensioenvoorziening gelden allereerste bedrijfs-, ondernemings-, of individuele pensioenverzekeringen, zoals die omschreven zijn in Hoofdstuk I. Met de voor- en nadelen vandien.

In bijlage 3 hebben we een poging gedaan de keuze-mogelijkheden systematisch weer te geven.

1. Loontrekkende kunstenaars

De eerste belangrijke scheiding treedt op door het al of niet in loondienst zijn. **)

1.1. Overheidsdienst

Wanneer een kunstenaar werknemer is van Vadertje Staat dan is het pensioenvraagstuk niet groot. Hij of zij is op dat moment ambtenaar en maakt gebruik van het Algemeen Burgerlijk Pensioenfonds (A.B.P.). Ook als hij maar part-time, d.w.z. een beperkt aantal uren werkt (we denken aan een beperkt aantal lessen op academie of bij het algemeen onderwijs) is hij naar rato van salaris verzekerd.

---

*) Tot kunstenaars rekenen we allen, die voor een gedeelte van hun inkomsten op kunstzinnige activiteiten zijn aangewezen. Dit lijkt ons voor deze nota de meest geschikte omschrijving. Overigens blijft de omschrijving van wat nu precies een kunstenaar is altijd aanvechtbaar (zie ook: Welters 1973-2 p. 16)

**) Geschat worden in totaal + 20.000 kunstenaars, waarvan er ongeveer 18.500 geheel of gedeeltelijk in loondienst zijn. (Discussienota kunstbeleid, p. 67).

Premie : 24% van het salaris *)

Uitkering: aantal dienstjaren x (1 $\frac{3}{4}$ % v.h. laatste jaarsalaris)

1.2. Particulier initiatief

Moelijker wordt het als de kunstenaar in dienst is van één of andere particuliere organisatie.

Dit kunnen zijn naamloze vennootschappen, besloten vennootschappen, stichtingen, verenigingen e.d.

In een dergelijk geval krijgt de kunstenaar/werknemer te horen of de organisatie zorg draagt voor een pensioenverzekering. Dat hoeft niet. Het verplichte pensioen is nog niet van kracht, dus het kan zijn dat de werkgever categorisch zegt: zoek het zelf maar uit, ik doe er niets aan.

Onze kunstenaar zal dan òf tot geen enkele pensioenregeling komen (1.2.3) òf hij zal opeigen initiatief een pensioenverzekering bij een verzekeringsmaatschappij aangaan (1.2.2.2.)

Doet de werkgever wèl iets aan een pensioenvoorziening dan geldt op dat moment de Pensioen- en Spaarfondsenwet. Dat wil zeggen dat hij verplicht is:

- voor de werknemer een rechtstreekse verzekering te sluiten bij een verzekeringsmaatschappij. De werkgever betaalt dan een deel van de premie (1.2.2.1.)
- toe te treden tot een bedrijfspensioenfonds (1.2.1.2.)
- of aan zijn onderneming een ondernemingspensioenfonds te verbinden (1.2.1.1.)

Als de organisatie werkzaamheden verricht welke liggen op het terrein van de overheid en een beetje passen in het overheidsbeleid en als de organisatie net zo ongeveer wordt bestierd als een dienst van de overheid, dan kan ook via het Algemeen Burgerlijk Pensioenfonds worden verzekerd. **) (1.2.1.3.)

---

*) Juister: 24% v.d. "bijdrage grondslag". Op het salaris worden vaak nog de nodige correcties aangebracht. Bijvoorbeeld als de A.O.W./A.W.W. wordt verwerkt. Maar dat voert hier te ver.

**) Zie artikel B 3 v.d. A.B.P.W. en de "richtlijnen" voor dit artikel. Men doet een ietwat moeilijk over die richtlijnen in die zin dat ze nog niet officieel zijn gepubliceerd. Maar met Samson, p. B-3-1/2 komen we een heel eind.

Financiëring door Overheid

Een speciale situatie doet zich voor bij vorenstaande organisaties die op één of andere wijze gefinancierd worden door de overheid.

Deze financiëring c.q. subsidiëring vindt i.h.a. voor één jaar plaats. Aanstelling van personeel, d.w.z. de salariëring is afhankelijk van de jaarlijkse geldinkomsten.

Dit maakt 't mogelijk, dat zo'n organisatie z'n werknemers op straat moet zetten als de overheid een volgend jaar minder gaat betalen. Met deze als "tekort aan rechtszekerheid" betitelde situatie *) gaat gepaard, dat de secundaire arbeidsvoorzieningen - en daarvan met name de pensioenvoorzieningen - niet zo best verzorgd zijn.

Nu probeert men daar wel verandering in te brengen.

Het regelen van pensioenvoorzieningen bij gesubsidieerde instellingen moet in ieder geval vanuit de overheid worden gestimuleerd. Allemaal aparte fondsen, daar heb je, zoals we in hoofdstuk I zagen bar weinig aan. **) Dus moet behalve het stimuleren van het opzetten van pensioenregelingen er ook voor gezorgd worden, dat zoveel mogelijk instellingen bij hetzelfde pensioenfonds kruipen.

Twee alternatieven bestaan er dan:

a. onderbrenging bij A.B.P.. Dit biedt het voordeel van een grote arbeidsmobiliteit binnen het gehele overheids- en semi-overheidsleven. Bovendien onderstreept het gelijkstellen van ambtenaren met personeel de gedachte dat het doen werken via subsidie géén wezenlijk andere bestuursactiviteit meebrengt dan overheidshandelingen. ***)

---

*) " Het alles omvattende bezwaar" tegen het subsidiesysteem.
Zie: Prof. mr. J. v.d. Hoeven, 1973, p. 15.
Vergelijk ook: Hanneke van Dooren, 1974.

**) We recapitulieren even het belangrijkste voordeel van een groot pensioenfonds: 1. bevordering arbeidsmobiliteit
2. betere uitkeringsmogelijkheden.

***) Prof. J. v.d. Hoeven, t.a.p. p. 12.

Voor een aantal groepen kunstenaars is dit bereikt (symfonieorkesten, b.v.) maar over de gehele linie is de overheid er niet zo erg voor geporteerd. Dit heeft de nodige briefwisseling tussen CRM en Binnenlandse Zaken veroorzaakt. Het blijkt nogal moeilijk een duidelijk standpunt in te nemen.

Waarschijnlijk zijn de ministeries bang over-stelpt te worden met aanvragen voor toelating tot A.B.P. *) En aan de andere kant durven zij zich ook niet te expliciet afhoudend op te stellen uit vrees voor het inslaan van een verkeerde weg.

Typerend is, de geschiedenis van de werkgroep "Van Viegen".

In april '69 werd binnen CRM deze werkgroep in het leven geroepen om tot een eensluidende richtlijn te komen voor het al of niet toelaten in A.B.P. wanneer daartoe een aanvraag komt.

In mei '73 moet hr. Jansen, die ook lid van die werkgroep was, toegeven dat de activiteiten niet tot resultaat hebben geleid t.g.v. de afwachtende houding van de bewindslieden. **)

b. één bedrijfspensioenfonds

De andere mogelijkheid is het onderbrengen van de pensioenvoorzieningen in één bedrijfspensioenfonds.

Deze moet dan naar inhoud ongeveer gelijk zijn aan het A.B.P., maar het voordeel bieden van meer onafhankelijkheid van de overheid. Inmenging, langs de oneigenlijke weg van art. B 3, in het te voeren beleid (invloed op formatie vaststelling, vaststelling salarisschalen e.d.) wordt op deze manier voorkómen.

De Nationale Raad voor Maatschappelijk Welzijn heeft op een gegeven moment expliciet voor deze vorm haar voorkeur uitgesproken en niet voor het A.B.P. ***)

---

*) De procedure is in principe als volgt.

a. Het bestuur van de instelling wendt zich tot de Minister van Binnenlandse Zaken met het verzoek om toepassing van artikel B 3 op z'n personeel.

b. Binnenlandse Zaken vraagt advies aan het subsidiërende orgaan (b.v. CRM)

Zie uitgebreider: E. Talstra, Centrale afdeling Personeelszaken CRM, 12 december 1968, nr. U 1605.

**) Zie dossier "Pensioenwet", in het archief van hr. Jansen.

***) Nationale Raad voor Maatschappelijk Welzijn, brief van 12 december 1968, nr. AZ/2394 aan het ministerie. Bij deze brief zit een aardige opsomming van voor- en nadelen van A.B.P. t.o. Bedrijfspensioenfonds.

Als voorwaarde moet dan echter gelden, dat zo'n pensioenfonds voor een zeer groot gebied wordt ingesteld.

Een poging daartoe is de opname van zoveel mogelijk sectoren in het Pensioenfonds voor de Gezondheid, Geestelijke en Maatschappelijke Belangen. (F.G.G.M.)

Deze ontwikkeling past trouwens zeer wel in het plan dat moet leiden tot een algemene pensioenplicht, opgesteld door de commissie Pensioenen. Een commissie waarvan in Hoofdstuk I al melding werd gemaakt.

In dit plan is in de 26 categorieën bedrijfspensioenfondsen één plaats ingeruimd voor een pensioenfonds met dezelfde naam als het huidige P.G.G.M. Het P.G.G.M. moet dus uitdijen. *)

Een bedrijfspensioenfonds voor kunstenaars past niet in dit plan, omdat kunstenaars in loondienst (daar gaat het hier nog steeds over) verdeeld zitten over vele van de voorgestelde pensioenfondsen.**) (Dit is logisch omdat een kunstenaar in vele sectoren van onze samenleving tevoorschijn komt. Gelukkig maar).

→ (Nog daargelaten dat een bedrijfspensioenfonds met max. 20.000 deelnemers te weinig perspectieven biedt.

Goed, zal men zeggen, dit geldt nog allemaal, wanneer de werkgever iets aan de pensioenvoorziening doet (1.2.1. en 1.2.2.1.). Maar nu, als die werkgever niks doet, wat dan? (1.2.2.2. en 1.2.3.) In de meeste gevallen zal de pensioenverzekering daar slecht verzorgd zijn. Dat is een ding wat zeker is. En dat is vroeger in de kunstwereld nog al eens voorgekomen.

Toch beweren wij dat ook hier een bedrijfspensioenfonds voor kunstenaars niets oplost of verbetert.

Daarvoor gelden nl. dezelfde argumenten als hiervoor. Met dien verstande dat we even een onderscheid moeten maken tussen gepensioneerde of bijna gepensioneerde kunstenaars en jongere.

---

*) Commissie Pensioenen, 1974, bijlage 1. XXIII

***) idem, nl. III, IV, V, VI, VIII, IX, XI, XXIII, XXV, XXVI.

Zij, die al gepensioneerd zijn of zo vlak voor hun pensioenge-rechtigde leeftijd zitten, dat geen pensioenverzekering ze meer op-neemt, hebben niets aan welke nieuwe pensioenregeling ook. Dus ook niet één speciaal voor kunstenaars. Men mag immers niet aannemen, dat zo'n nieuwe regeling volgens het omslagstelsel zal kunnen wer-ken, of slechts met een minimaal aantal elementen daarvan.*)

Dat is nou net één van de nadelen van pensioenfondsen t.o.v. volks-verzekeringen, die we in hoofdstuk I aan de orde brachten. Met het daarbij beschreven resultaat, dat zelfs ouderen, die wel worden of werden toegelaten, maar een klein, onvoldoende stukje pensioen kun-nen of konden opbouwen.

Wat gebeurd is, is gebeurd. Voor deze oude generatie valt i.d.z.v. een pensioenverzekering niets meer te doen.

Maar nu die jongeren. Dààr valt wel iets te doen: voorkòmen dat zich iets voordoet als bij de ouderen. Doch ook hier is een apart pen-sioenfonds niet het antwoord. De enige oplossing voor dit probleem is nl. verplichtstelling van pensioen onafhankelijk van het soort pensioenfondsen. Al heb je nog het mooiste pensioenfondsen, als het voor een bepaald beroep niet verplicht gesteld is, hou je steeds mensen, die niet voldoende pensioenaanspraken hebben. Is er één keer de mogelijkheid van verplichtstelling en moet het pensioenfondsen uitgezocht worden, waarvoor die verplichtstelling dan moet gaan gelden, dan zijn we weer bij (1.2.1.) en (1.2.2.1) terecht.

Eén gat in deze redenering is nog niet gevuld. En dat zijn die oudere kunstenaars, waarvoor vernieuwingen te laat zijn gekomen of komen.

Het is bekend, dat hier het instituut "eregelden" voor in het leven is geroepen. Uit het voorgaande mag voldoende blijken, dat zoiets natuurlijk maar symptoombestrijding is, waarvan men mag verwachten, dat, bij verbetering van de pensioenvoorzieningen, minder gebruik van behoeft te worden gemaakt. Zij die ondanks verbetering toch nog door de mazen van het net vallen zullen in de toekomst naar de bijstand moeten. Dat is dan niet iets voor het kunstbeleid om daar geld voor uit te trekken. Net zo min als het ministerie van Verkeer en Waterstaat geld opzij legt voor behoeftige oude chauffeurs.

---

*) Het Pens.fonds van Ned. Tonelisten kent voor deze gevallen twee zgn. Suppletiefondsen. Deze leveren echter geen volledig pen-sioen op en zijn geen rechten.

Conclusie:

Voor zover het de loontrekkende kunstenaar betreft zal het sociaal-economische beleid van overheid met betrekking tot de pensioenvoorzieningen er dan ook op gericht moeten zijn

1. zich allereerst te scharen achter de adviezen van de commissie Pensioenen. (zie p.9)
2. in het kader van de bovengenoemde adviezen de kunstenaars te bewegen aansluiting te zoeken bij bestaande pensioenfondsen:
  - a. in geval ze in dienst zijn van de overheid, door een verplichting (A.B.P.)
  - b. in dienst van een gesubsidieerde instelling, door een verplichting op te nemen in de subsidievoorwaarden tot keuze tussen A.B.P. en een limitatief aantal andere bestaande pensioenfondsen.
  - c. in dienst van een niet gesubsidieerde organisatie, door verplichtstelling van bestaande bedrijfspensioenfondsen (dat loopt dan via Sociale Zaken en beïnvloeding van werkgevers- en werknemersorganisaties).
3. voor de oude generatie de eregelden af te bouwen door vanaf een gegeven moment te stellen dat alleen kunstenaars ouder dan x jaar daarvoor in aanmerking komen. Waarbij x elk jaar met 1 wordt verhoogd. Zij die jonger zijn dan x en door de mazen van het pensioennet zijn gevallen worden naar de bijstand verwezen.

2. Zelfstandige kunstenaars

Is een kunstenaar zelfstandig, dan doen zich de problemen voor van elke zelfstandige in onze staat. *)

Hij moet er maar voor zorgen minstens zo'n 25% van z'n inkomen per jaar op zij te kunnen leggen alleen al voor een pensioenverzekering

Veel informatie in hoeverre deze groep daar in werkelijkheid in slaagt is moeilijk te geven. Dat wordt meteen al duidelijk als blijkt, dat zelfs het aantal waar het hier om gaat niet anders dan zeer globaal valt vast te stellen. V.w.b. de op één of andere manier in loondienst werkenden kun je nog wat gokken.

Welters geeft daar een mooi voorbeeld van voor beeldende kunstenaars. **) Maar om iets te zeggen over inkomens verkregen uit zelfstandige, i.d.z.v. niet in vaste loondienst verrichte, kunstarbeid, dat wordt verschrikkelijk moeilijk. Het moet iets worden in de geest van bijlage 4. Een completering daarvan eist echter meer speurwerk-tijd dan nu gegeven was. Toch zullen we een poging doen.

De met het fortuin bezegelde zelfstandigen (we denken aan figuren als Willink of Tajiri) zijn, zo mag men aannemen, tot verzekering in staat. De voor hen aangewezen vorm is de rechtstreekse verzekering bij een verzekeringsmaatschappij (2.2. bijlage 3). Of ze dat doen is een tweede, maar daar is geen zinnig woord over te zeggen.

Vrouwe Fortuna deelt echter in de Nederlandse Kunstwereld vandaag de dag niet zo bijster kwistig uit. Relatief laag en wisselvallig inkomen is bij deze groep mensen meer regel dan uitzondering.***)

---

*) Werkt iemand gedeeltelijk in loondienst, gedeeltelijk zelfstandig zoals in de kunst vrij veel voorkomt, dan gaat het hiervolgende verhaal op voor het gedeelte van het inkomen dat met zelfstandige beroepsuitoefening wordt verkregen. Terwille van de uitleg wordt de man of vrouw dan zo maar even in twee stukken gedacht.

**) L.A. Welters, geldstromen, overheid en beeldende kunstenaars, deel 1, Amsterdam 1973, pp. 31-35. De discussienota Kunstbeleid gokt op ± 1500 uitsluitend zelfstandigen (p. 67).

***

) V.w.b. het relatief lage inkomen, zie bijlage 5.

De kunstenaar komt er dan niet aan toe een aanvullende pensioenverzekering af te sluiten. Hij vertrouwt er op, dat hij met z'n A.O. of, voor z'n echtgeno(o)t(e) en of kinderen, met het A.W.W. en evt. Bijstand t.z.t. toe kan. Of, misschien nog dichter bij de waarheid, hij vertrouwt niet, nee, hij "ziet wel" en doet niets. (2.3.)

Een afwijking hiervan vormen de zelfstandige, of in deze context beter: free-lance toneelspelers. Overeenkomstig de mogelijkheden van een bedrijfspensioenfonds hebben enkele van hen zich aangesloten bij het Algemeen Pensioenfonds van Nederlandse Tonelisten. *) (een vorm van keuze mogelijkheid 2.1.1.)

Veel meer dimensie zit er op dit moment bij deze zelfstandigen niet in. Pogingen iets structureels op dit gebied tot stand te brengen zijn er wel geweest, maar ze zijn op niets uitgedraaid.

Zo kwam er in de beginjaren vijftig vanuit de muziekwereld het initiatief tot oprichting van een Algemeen Pensioenfonds voor Toonkunstenaars. **)

De activiteiten die rond dit initiatief zijn ontwikkeld hebben wel niet tot het beoogde pensioenfonds geleid, maar misschien hebben zij wel de stoot gegeven tot het uitkeren van eregelden voor toonkunstenaars. Tenminste dit suggereert de heer Rensen in zijn brief hierover (zie noot **). Een op z'n minst markante opmerking in het kader van deze nota.

Het plan van de heer Jurras, waarvan in de inleiding sprake was, zou de laatste uitgave van deze reeks kunnen worden genoemd. Componisten worstelen juist met hun oudedagvoorziening t.g.v. hun zelfstandige status.

Het probleem, dat de heer Jurras aan de orde heeft gesteld gaat dan ook om de oude zelfstandige kunstenaars en niet zo zeer om alle behoeftige kunstenaars.

---

*) zie bijlage 4; vergelijk ook pag. 9.

**) Geboren binnen de K.N.T.V. (KNTV-mededelingen jrg. VI, nr. 7 en jrg. VII nrs. 1 en 2).
In 1954 met adhesi van de Voorlopige Raad v.d. Kunst aan de minister aangeboden (13 april 1954, sectie voor Muziek en Dans).
In 1959 nog geen antwoord - zo schrijft Rensen aan de begroting-commissie. (Nr. DR-59448).

De vraag is dan of hiër een bedrijfspensioenfonds voor in het leven moet worden geroepen ter vervanging van eregelden.

Gedeeltelijk levert dat hetzelfde antwoord op als bij de loontrek- kenden, maar gedeeltelijk ook niet. En bij dat laatste wordt het natuurlijk interessant.

Maar eerst voor zover het 't zelfde is. Wel, dat is voor die reeds 65⁺ers en bijna 65-ers. Die hebben nergens meer wat aan en daarvoor is een eregeld-regeling een zeer veel goed doende zaak. "Ereschuld" staat er in de Discussienota Kunstbeleid. *)

Voor de jongeren wordt het anders.

We kunnen bij de beantwoording van de vraag voor dēze mensen niet meer naar Commissie Pensioenen verwijzen. Deze laat zich, verstandig genoeg, alleen maar uit over loontrekkenden.

Wel hebben we in hoofdstuk I gezien dat alle zelfstandige Nederlan- ders met dit zelfde probleem worstelen. Wat de zelfstandige kunst- naar echter apart zet, en dat moet worden toegegeven, is dat reeds genoemde wisselvallig en relatief laag inkomen. Dus voor hen dan een apart fonds?

Laten we ons eens voorstellen hoe dat er uit moet zien.

1. Allereerst zou niet van een bedrijfspensioenfonds maar van een beroepspensioenregeling voor kunstenaars moeten worden gesproken à la de regeling van artsen en notarissen. (2.1.2.)

2. Wil de regeling enig effect sorteren, dan moet zij verplicht worden gesteld (kan vlg. wet 5, p. 2). Maar daarmee zitten we al meteen vast.

Het gebrek aan inkomsten maakt het verschrikkelijk moeilijk voor de zelfstandige kunstenaars om aan de verplichting te voldoen.

Om enig idee te geven: De kunstenaarsbijdrage aan het Voorzienings- fonds van ⁺ f 40,-- blijkt al grote problemen op te leveren.

Een redelijke pensioenpremie vereist echter daar nog weer een veel- voud daarvan. Men moet denken aan een 25% van f 10.000,-- = f 2500,-- per jaar. Er is geen denken aan dat regelmatig binnen te kunnen krijgen.

Nee, zegt men dan, maar dan moet de overheid een belangrijk deel voor z'n rekening nemen:

Zeg 5% voor de kunstenaar (nōg) f 500,--
en 20% voor de overheid f 2000,--
f 2500,--

2000
500

2500

Op dat moment zal de overheid zeggen, ja maar wacht even, voor hoeveel zelfstandigen moeten we dat dan wel betalen?

En dan begint het gokken weer, waar velen misschien de rillingen van krijgen, maar je moet wat.

Belangrijk is dat het gaat om het zelfstandig verdiende inkomen.

Voor dit rapport schatten we op een equivalent van 4000 zelfstandig verdiende volledige inkomens van f 20.000. De rest van de inkomens wordt dan in loondienst vergaard.

Voor een beroepspensioenregeling zou dat de overheid komen te staan op:

$$4.000 \times (20\% \text{ van } 40.000) = \overset{13,2}{f 8} \text{ mln. per jaar.}$$

~~Dit is nogal wat. Het is zeer de vraag of voor een vorm van voorziening in sociale zekerheid het ministerie van CRM f 8 mln. (prijsbasis 1974) opzij zal kunnen leggen.~~

Nader onderzoek zou moeten uitmaken of zoiets mogelijk is bij Sociale Zaken.

En dan nog is het de vraag of het uitvoerbaar is. Wie bepaalt, welk deel van het verdiende inkomen van een gedeeltelijk zelfstandige uit die zelfstandige arbeid is voortgevloeid? Dat zou via de inkomstenbelasting moeten. Bovendien zou het een geweldig precedent scheppen voor andere zelfstandigen.

Zeker nu de basispensioenvoorzieningen al tot bij het minimumloon zijn opgetrokken, is het zeer twijfelachtig of zo'n aanvullende voorziening er binnen onze sociale wetgeving door te krijgen is.

Conclusie

Voorzover het over zelfstandige kunstenaars gaat zit de overheid voor haar beleid t.a.v. de pensioenvoorzieningen in een nog moeilijker parket dan bij de loontrekkenden.

Het komt neer op:

1. zoveel mogelijk zelfstandigen verwijzen naar bedrijfspensioenfondsen, zoals toneelspelers.
2. overwegen c.q. onderzoeken of een door de overheid voor het grootste gedeelte betaalde beroepspensioenregeling op te stellen valt. Als dit negatief uitvalt dan is de enige mogelijkheid die overblijft: de Bijstandswetgeving (vgl. p. 15).
3. voor oude generatie de eregelden afbouwen zoals dat op p. 16 is voorgesteld.

SAMENVATTING

1. Het Pensioenvraagstuk voor kunstenaars moet beoordeeld worden in samenhang met het algemene pensioenvraagstuk.
2. Ter beoordeling moeten we de kunstenaarsinkomens uit één laten vallen in het deel verkregen uit loondienst en het deel verkregen uit zelfstandige arbeid.
3. Voor het inkomen uit loondienst (de loontrekkende kunstenaar) zal het beleid van de overheid gericht moeten zijn op
  - a. zich te scharen achter adviezen v.d. Commissie Pensioenen van de Stichting van de Arbeid van de S.E.R.
  - b. in de lijn van bovengenoemde adviezen de kunstenaar ^{en zijn gezin} te bewegen aansluiting te zoeken bij bestaande pensioenfondsen.
  - c. voor de oude generatie het instituut eregelden langzamerhand af te bouwen (vgl. p. 16)
4. Voor het inkomen uit zelfstandige arbeid (de zelfstandige kunstenaar) zal de overheid kiezen voor
  - a. zoveel mogelijk zelfstandigen verwijzen naar bedrijfspensioenfondsen.
  - b. overwegen en/of onderzoeken of een door de overheid voor het grootste deel gefinancierde beroepspensioenregeling op te stellen valt.
  - c. voor de oude generatie zelfstandigen de eregelden afbouwen gelijk (3.c.)
5. Voor de toekomst, d.w.z. over ⁺vijf jaar, zal het kunstbeleid moeten inhouden, mensen ouder dan 65, die dan nog hulpbehoevend zijn, naar de algemene bijstandswet te verwijzen.

Samenhang
(Soc.)

Ervarie
Mensen

Refererend aan de probleemstelling moeten we concluderen, dat een bedrijfspensioenfonds voor de gehele kunstwereld niet voor de hand ligt. Wel valt te overwegen, zowel op technische mogelijkheid als politieke haalbaarheid, een verplichte beroepspensioenregeling voor zelfstandige kunstenaars. Of juister gezegd: voor het uit zelfstandige arbeid verkregen inkomen van kunstenaars.

Rijswijk Z.H. april - juli 1974.

GERAADPLEEGDE LITERATUUR

- Actuarieel Adviesbureau v/h Smit en Bunschoten "Rapport met Bestuur v.d. Vereniging v.h. Algemeen Pensioenfonds van Nederlandse tonelisten, Amsterdam 1972.
- Andriessen/Miedema/Oort, "De sociaal-economische besturing van Nederland"; Groningen 1963 (?)
- Bruyn-Hundt, Drs. M., "Is V.A.O. een volksverzekering?" in ESB 22-5-1974 pp. 439-441.
- Commissie Pensioenen van Stichting van de Arbeid, "Interimrapport 1 (1971) en 2 (1974)", 's-Gravenhage.
- Dooren, Hanneke van, "Welzijnsbeleid en subsidiëring" in: Beleid en Maatschappij, maart 1974, pp. 95-101.
- Heek, Prof. dr. F. van, "Verzorgingsstaat en sociologie", afscheidscollege gehouden op 7 november 1972 bij zijn emeritaat aan de Rijksuniversiteit te Leiden, Meppel.
- Hoeven, Prof. mr. J. van der, "Inleiding over subsidiewetgeving in theorie", in: Nationaal Overleg voor gewestelijke cultuur, "Subsidiebeleid of Kultuurbeleid?", Verslag van het 19e congres gehouden op 8 december 1972, Amersfoort, 1973.
- Jansen, Mr. J.F.M.J., dossier Pensioenwet, 1969-1973.
- Kluwer, Sociale Verzekeringswetten, Deel II Werknemersverzekeringen, 2.
- Lockefer, Harry, "Verplicht pensioen komt er in 1977", Volkskrant 10 mei 1974.
- Ministerie C.R.M., Discussienota Kunstbeleid, 's-Gravenhage, 1972.
- Welters, drs. L.A., Geldstromen, overheid en beeldende kunst, Deel I, een onderzoek naar de geldstromen van de overheid die direkt bijdragen aan inkomens van beeldende kunstenaars, Amsterdam 1973.
- Welters, drs. L.A., "Loonbeleid en Kultuurbeleid" in: Beleid en Maatschappij, november 1973, pp. 10-21.
- Wiarda, Dr. Mr. N.H. en Mr. J.C.C. de Pree, "Algemene Burgerlijke Pensioenwet", Band 1 en 2, Alphen aan den Rijn, 1966.
- Wijkstra, R., "Breuk in de pensioenopbouw", NRC/Handelsblad, bijlage Bank en Verzekering, 12 maart 1974, p. 11.

Definities :

Pensioen : periodieke uitkering na een bepaalde leeftijd (ouderdoms pensioen), ongeval (invaliditeitspensioen) of overlijden (weduwe- en wezenpensioen)

Bedrijfspensioenfonds : een in een bedrijfstak werkend fonds, waarin hetzij alleen ten bate van personen, die als werknemer, hetzij mede ten bate van personen, die in andere hoedanigheid in die bedrijfstak werkzaam zijn, elders worden bijeengebracht, strekkende tot verzekering van pensioen.

Ondernemingspensioenfonds : een aan een onderneming verbonden fonds, waarin ten bate van personen, die aan die onderneming verbonden zijn, gelden worden bijeengebracht, strekkende tot verzekering van pensioen.

Ondernemingspaarfonds : een aan een onderneming verbonden fonds, waarin ten bate van personen, die aan de onderneming verbonden zijn, gelden worden bijeengespaard met het oog op een uitkering bij wijze van oudedagsverzorging.

Beroepspensioensregeling : gemeenschappelijke pensioenregeling voor hen die tot een bepaalde tak van beroep behoren.

Pensioenverlies door verandering van werkkring, een voorbeeld. *)

1. Een werknemer heeft 40 jaar bij dezelfde onderneming gewerkt.

Zijn pensioenaanspraken zijn gebaseerd op 1 $\frac{3}{4}$ % per dienstjaar, zodat hij bij het bereiken van de pensioengerechtigde leeftijd 70% van zijn laatst verdiende salaris aan ouderdomspensioen ontvangt.

Bij een salaris van f 30.000,-- leidt dit tot een pensioen van

f 21.000,--

2. Een andere werknemer heeft twee betrekkingen gehad.

20 jaar werkgever A,

laatste salaris f 8.000,--

pensioen: (1 $\frac{3}{4}$ % van f 8.000,--) x 20 = f 2.800,--

20 jaar werkgever B,

laatste salaris f 30.000,--

pensioen: (1 $\frac{3}{4}$ % van f 30.000,--) x 20 = f 10.500,--

totaal f 13.300,--

Pensioenverlies f 7.700,--

---

*) Ontleend aan: R. Wijkstra, "Breuk in de pensioenopbouw", NRC/Algemeen Handelsblad, bijlage Bank en Verzekering, 12 maart 1974, p. 11. Hier is het voorbeeld van iemand in loondienst genomen. Het zelfde geldt echter als een zelfstandige, die van beroep verandert. Denk b.v. aan de in sommige sectoren gestimuleerde omscholing.

Bijlage 3; Keuzemogelijkheden
voor kunstenaars m.b.t.
Pensioenregeling

KUNSTENAAR

Bijlage 4. Aantallen kunstenaars naar arbeidspositie en pensioenvoorziening per kunstsektor (een globale opzet).

Kunstsektor	Totaal aantal kunstenaars	waarvan inkomen uit					
		loondienst			zelfstandige activiteit *)		
		aantal	pensioenvoorziening		aantal	pensioenvoorziening	
			aantal d.	naam		aantal d.	naam
Toneel	600	450	380 435 (31-12-75) ? ?	Stichting Pensioen Algemeen Pensioenfonds Nederlandse Toonellisten. Ned. Toniel Alg. Burg. Pensioenfonds	20	Algemeen Pens.fonds van Nederlandse Toonellisten. Stichting Pensioenfonds voor het Nederlandse Toniel	
Letteren	800			indiv.verz. vgl. CAO bij Verz. Mij. Ondern.Pens.fondsen (journalisten)	600		
Muziek	+10.000	5.000	1.000	Alg. Burg. Pensioenfonds (orkestleden)	5.000		
Dans	500	300	100	Alg.Burg. Pensioenfonds			

Bijlage 4 : Vervolg

Kunst sektor	Totaal aantal kunste- naars	waarvan inkomen uit					
		loondienst			zelfstandige activiteit *)		
		aantal	pensioenvoorziening		aantal	pensioenvoorziening	
		aantal d.	naam		aantal d.	naam.	
Beelden- de Kunst	67.000	5.000	4.000	A.B.P.	3.000		
			1.000	div. Bedr. Pens. fondsen			
Film	400			A.B.P.	400		
Totaal	20.000	18.500			8.000		

*) als iemand gedeeltelijk zelfstandig, gedeeltelijk in loondienst werkt, wordt hij in beide kolommen genoemd.

Bronnen voor bijlage 4

Toneel: - Kluwer, 2 - 1   Onder Algemeen Pensioenfonds voor
Tonelisten vindt men het premie
betalende ledenbestand : 411

- Optelling van het aantal werknemers bij gesubsidi-
eerde toneelgezelschappen levert ⁺ 350 man/vrouw op.

Letteren: Welters, 1973 - 2 noemt ca. 600 bij de Vereniging
van Letterkundigen aangesloten leden.

BRUTO INKOMEN IN 1970^{*)} VAN AFGESTUDEERDEN AAN HET KUNSTONDERWIJS EN BIJ ENKELE ANDERE KATEGORIEËN

	in loondienst	als zelfstandige
<u>a. Afgestudeerden aan het kunstonderwijs:</u> ^{**)}		
1. Muziekleraar	f 19.700,--	f 11.400,--
2. Musicus/zanger	f 16.100,--	f 13.000,--
3. Leraar met beeldende kunsten opleiding	f 16.000,--	
4. Vrij kunstenaar, tekenaar, etser		f 8.800,--
5. Beeldhouwer, metaal en plastisch vormgever		f 7.900,--
6. Binnenhuisarchitect	f 15.700,--	f 14.800,--
7. Danser(es)	f 9.900,--	
<u>b. Vergelijking met andere groepen:</u> ^{***)}		
8. Wetenschappelijk onderwijs (mannen van 25 - 30 jaar)	f 25.800,--	
9. Semi hoger onderwijs (mannen van 25 - 30 jaar)	f 17.100,--	
10. Middelbaar onderwijs		
<u>a.</u> mannen in nijverheids-bank en verzekeringsbedrijf van 25 - 30 jaar	f 14.400,--	
<u>b.</u> idem als a., voor vrouwen van 25 - 30 jaar	f 14.100,--	
<u>c.</u> idem als a., voor vrouwen van 20 - 25 jaar	f 9.500,--	
11. Arbeiders in de landbouw (mannen van 23 - 64 jaar)	f 11.500,--	

*) Bij beroepen in de kunstensektor is de tijd van meting gemiddeld 4 jaar na het afstuderen.

***) Ontleend aan : F.J.M. Vlaskamp, "Werkkringkeuze van de afgestudeerden van het Kunstonderwijs", 1974

****) Ontleend aan de C.B.S.-publikatie : 'Verdiende lonen van employees in 1965, en opgehoogd tot midden 1970 door toe te voegen aan lonen van mannen 43% en van vrouwen 55%'.